

ROTTERDAMS
PHILHARMONISCH
ORKEST

Concerttoelichting

Saraste dirgeert Sjostakovitsj

vr 9 december 2022 · 20.15 uur
zo 11 december 2022 · 14.15 uur

Jukka-Pekka Saraste - Dirigent

Geboren: Heinola, Finland

Huidige positie: eredirigent Philharmonisch Orkest Oslo, eredirigent Fins Radio Symfonieorkest [Finnish Radio Symphony Orchestra]; oprichter en artistiek adviseur Finnish Chamber Orchestra; chef-dirigent Helsinki Philharmonic Orchestra m.i.v. 2023

Eerder: chef-dirigent WDR Sinfonieorchester Köln, Scottish Chamber Orchestra, Toronto Symphony Orchestra

Stude: Sibelius Academy Helsinki, orkestdirectie bij Jorma Panula

Prijzen: Pro Finlandia Prize, Sibelius Medaille, Finse Staatsprijs voor muziek

Gastdirecties: London Philharmonic Orchestra, Philharmonia Orchestra, Orchestre de Paris, Gewandhausorchester Leipzig, Koninklijk Concertgebouworkest, NHK Symphony Orchestra, Symphonieorchester des Bayerischen Rundfunks, Münchner Philharmoniker, Wiener Symphoniker, Staatskapelle Dresden, Cleveland Orchestra, symfonieorkesten van Boston, Chicago, San Francisco, Los Angeles Philharmonic Orchestra, New York Philharmonic Orchestra

Debuut Rotterdams Philharmonisch: 1990

Foto: Felix Broede

Foto: Linda Tallroth-Paananen

Christoffer Sundqvist - Klarinet

Geboren: Stockholm, Zweden

Stude: Jakobstad Conservatorium bij Bernhard Nylund, Sibelius-academie (Helsinki) bij Anna-Maija Korsima, Basel Hochschule für Musik bij François Benda

Prijzen: Pro Musica Medaille 1998, winnaar Crusell Klarinetconcours 2002

Daarna: soloklarinettist van het Finnish Radio Symphony Orchestra, docent aan de Sibelius-academie; solo-optredens bij alle grote Finse orkesten, BBC Symphony, Gothenburg Symphony, Estonian National Symphony, met dirigenten als Okko Kamu, Hannu Lintu, Sakari Oramo, Jukka-Pekka Saraste en John Storgårds; kamermuziek met Angela Hewitt, Pekka Kuusisto, Thorleif Thedeen, het Plus-Ensemble en blaaskwintet Arktinen Hysteria

Specialiteit: eigentijdse muziek uit Noord-Europa; componisten als Magnus Lindberg, Erkki-Sven Tüür, Aulis Sallinen en Sebastian Fagerlund droegen werken aan hem op

Debuut Rotterdams Philharmonisch: 2022

A close-up portrait of Lotta Wennäkoski, a woman with light brown hair and blue eyes, smiling slightly. She is wearing a white top. The background is a plain, light color.

PROGRAMMA

dirigent **Jukka-Pekka Saraste**
klarinet **Christoffer Sundqvist**

Lotta Wennäkoski (1970)
Flounce (2017; Nederlandse
première)

Carl Nielsen (1865-1931)
Klarinetconcert op. 57 (1928)

pauze

Dmitri Sjostakovitsj (1906-1975)
Symfonie nr. 8 in c klein op.
65 (1943)

- Adagio - Allegro non troppo -
Adagio
- Allegretto
- Allegro non troppo
- Largo
- Allegretto

Einde concert circa 22.25 / 16.25 uur

**Vorige uitvoeringen door ons
orkest:**

*Wennäkoski Flounce: eerste
uitvoering*

*Nielsen Klarinetconcert: mrt 2015,
klarinet Martin Fröst, dirigent
Thomas Søndergård*

*Sjostakovitsj Symfonie nr. 8: okt
2019, dirigent Gianandrea Noseda*

*Cover: Foto Slobodan Junior
Anđelković*

Lotta Wennäkoski, foto Mikko Rikala

Licht en duisternis

Alsof je langzaam het licht uitdraait, zo zou je dit programma kunnen omschrijven. Na Lotta Wennäkoski's glitterwereld winnen schaduwen geleidelijk terrein: Sjostakovitsj's Achtste is een duister werk waarin hooguit nog een vals zonnetje schijnt. Nielsens Klarinetconcert, afwisselend somber en uitgelaten, staat daar tussenin.

In het dunbevolkte Finland valt muzikaal talent onmiddellijk op, en daaraan heeft het sinds Jean Sibelius niet ontbroken. Lotta Wennäkoski is volgens sommigen de kroonprinses van de inmiddels bijna legendarische Kaija Saariaho, haar belangrijkste compositiedocent. Tevens studeerde ze in Nederland bij Louis Andriessen. Die gemengde achtergrond levert markante stukken op. Wennäkoski's werk is zowel poëtisch als gedecideerd, en onderscheidt zich vaak door felle klankkleuren en -effecten. Met *Flounce*, in 2017 gecomponeerd voor de BBC Proms, brak ze internationaal door. De muziek volgde uit de titel: Wennäkoski was gefascineerd door de variabele betekenis van het Engelse 'flounce', dat staat voor zowel 'stampvoeten' als voor een

kant-achtig randje aan een jurk of stuk stof. Het stuk zit dan ook vol abrupte gebaren, afgewisseld door sierlijke motieffjes en melodiefarden. Rustpunten zijn er niet; alles draait om licht, lichtheid en beweging, alsof Wennäkoski de zwaartekracht wil ontwijken.

Snerpende tramwielen

Ook Nielsens Klarinetconcert bevat flitsende passages, maar bij hem zijn ze donker omrand. Toen hij het stuk schreef was hij niet meer de energieke optimist van weleer. Frustraties en depressies hadden hun tol geëist. Carl Nielsen had naam gemaakt met een stijl die – net als bij zijn inspirator Johannes Brahms – balanceert tussen klassieke afstandelijkheid en romantische openhartigheid. Hij wilde zijn publiek geen emoties opdringen,

maar ondertussen kwam wel alle turbulentie van zijn leven in zijn muziek terecht. Door geldzorgen, huwelijksproblemen en teleurstelling over zijn trage internationale succes belandde hij rond zijn zestigste in een diep dal. Tijdens die crisis ontstond het Klarinetconcert - geen asgrauw werk, maar wel vol nervositeit en grimmige uithalen.

‘De klarinet’, schreef de componist, ‘kan nu eens hysterisch klinken, dan weer zacht als balsem of snerpand als een tram in de bocht.’ Het zijn precies de extremen die je verwacht van muziek uit de jaren 1920, en ze camoufleren Nielsens laatromantische wortels.

Modern is ook de stuwende rol van een snaredrum, een instrument dat tezelfdertijd via jazzmuziek aan populariteit won maar hier bovenal een militant karakter heeft. Overigens waren de stemmingswisselingen op het lijf geschreven van de beoogde solist Aage Oxenvad, die aan een bipolaire stoornis leed.

Triomfmuziek?

De Achtste symfonie van Dmitri Sjostakovitsj begint met grommende lage strijkers, gevolgd door een ijzige treurzing. Je weet meteen: dit wordt geen feestje. Sjostakovitsj is alles behalve een behaagzieke componist. In zijn symfonieën - vijftien stuks - hoor je zijn voortdurende worsteling met het Sovjetregime. Over zijn precieze verhouding tot het regime is heel wat gespeculeerd. Sommigen beschouwen hem als een heimelijke dissident, anderen als een opportunist. Inderdaad schreef hij op verzoek van de Partij Stalin-hommages en socialistische jubelstukken - maar alleen wanneer het

niet anders kon. Wat telt is dat hij voortdurend balanceerde tussen artistieke zelfexpressie en opgelegde restricties. Zeker is dat hij muziek - en dus de vrije geest - hoger had zitten dan de staat, en dat hij permanent in een geestelijke kramp verkeerde. De Achtste symfonie, gecomponeerd in de zomer van oorlogsjaar 1943, heeft nooit de populariteit gekregen van de Zevende (‘Leningrad’) met haar opzwepende mars-thema. Toch is het een van zijn meest dramatische en expressieve composities. Hij wist op voorhand dat het verkeerd zou vallen bij de Componistenbond, het vaste toetsingsorgaan voor

een symfonie vol geweld, pijn en doodsangst, afgewisseld met satanische dansjes. Het slot klinkt even desolaat als het begin; de verwachte heroïek ontbreekt totaal. Jubel was niet gerechtvaardigd, vond Sjostakovitsj - waarbij hij niet alleen de verschrikkingen van de oorlog in zijn achterhoofd had, maar ook de staatsterreur waaronder zijn eigen land al jaren gebukt ging. Wat hem werkelijk bezighield valt uit zijn correspondentie met vrienden op te maken: de overwinning op Duitsland, vreesde hij, zou Stalin carte blanche geven voor verder machtsmisbruik in eigen land. Hij kreeg gelijk.

Alles draait om licht, lichtheid en beweging, alsof Wennäkoski de zwaartekracht wil ontwijken

Sovjetcomponisten. Die had alle reden om een triomfantelijk stuk te verwachten. In de voorafgaande winter had het Sovjetleger de nazi's verslagen bij Stalingrad en de zege moest bezongen worden.

Doodsangst

Werkend aan de Achtste omschreef Sjostakovitsj het nieuwe werk met een nietszeggend mission statement: ‘Dit werk weerspiegelt mijn gedachten en gevoelens nadat ik de verheugende berichten hoorde over de eerste overwinningen van het Rode Leger. Ik probeerde de nabije naoorlogse toekomst weer te geven. (...) Alles wat donker en neerdrukkend is zal ten onder gaan; het mooie zal overwinnen.’ Dat was ironie, bleek spoedig. Het is

Na de première, gedirigeerd door Sjostakovitsj-aanhanger Jevgeni Mravinski, wilde geen ander Russisch orkest het op het repertoire nemen. In 1956 keek de componist daar verbitterd op terug: ‘Ik betreur het zeer dat bij ons de Achtste symfonie, waarin ik zoveel hart en verstand gestoken heb, al jarenlang niet meer is uitgevoerd. In dit werk probeerde ik de ervaringen van een volk uit te drukken en de verschrikkelijke tragedie van de oorlog weer te geven.’ Dat hij vreesde na deze symfonie monddood gemaakt te worden, zei hij er niet bij.

Michiel Cleij

Agenda

vr 16 december 2022 • 20.15 uur
zo 18 december 2022 • 14.15 uur
dirigent **Jan Willem de Vriend**
sopraan **Lucy Crowe**
tenor **Mauro Peter**
bariton **Christopher Purves**
koor **Laurens Symfonisch**
Haydn Die Schöpfung

do 22 december 2022 • 20.15 uur
vr 23 december 2022 • 20.15 uur
dirigent **Yannick Nézet-Séguin**
koor **Nationaal Kinderkoor**
Tsjajkovski De notenkraaker

do 29 december 2022
13.15 en 15.00 uur
vr 30 december 2022
13.15 en 15.00 uur
De notenkraaker (4+)
dirigent **Bertie Baigent**
kinderkoor **Academy of Vocal Arts**
acteurs **Eric Jan Lens, Christiaan**
Koetsier, Sanne Franssen
regie **Fons Merkies**
Tsjajkovski De notenkraaker (delen)

zo 8 januari 2023 • 10.30 uur
Music for Breakfast 2
Met **Ron Tjhuis** (althobo), **Carla**
Schrijner (cello) en collega's
uit het orkest
kamermuziek van **M. Haydn,**
Broemel, Françaix en **Vaughan**
Williams

do 12 januari 2023 • 20.15 uur
vr 13 januari 2023 • 20.15 uur
zo 15 januari 2023 • 14.15 uur
dirigent **Lahav Shani**
piano **Daniil Trifonov**
Beethoven Eerste pianoconcert
Strauss Ein Heldenleben

zo 12 februari 2023 • 10.30 uur
Music for Breakfast 3
Met **Charlotte Sprenkels** (harp),
Veronika Lénártová (altviool) en
collega's uit het orkest
kamermuziek van **Mozart, Takemitsu,**
Ibert en **Debussy**

Orkestleden

Chef-dirigent

Lahav Shani

Eredirigent

Yannick Nézet-Séguin

Assistent-dirigent

Bertie Baigent

Eerste viool

Igor Gruppman,
concertmeester
Marieke Blankestijn,
concertmeester
Quirine Scheffers
Hed Yaron Meyerson
Saskia Otto
Arno Bons
Mireille van der Wart
Cor van der Linden
Rachel Browne
Maria Dingjan
Marie-José Schrijner
Noëmi Bodden
Petra Visser
Sophia Torrenga
Hadewijch Hofland
Annerien Stuker
Alexandra van
Beveren
Koen Stapert

Tweede viool

Charlotte Potgieter
Cecilia Ziano
Frank de Groot
Laurens van Vliet
Tomoko Hara
Elina Staphorsius
Jun Yi Dou
Bob Bruyn
Letizia Sciarone
Eefje Habraken
Maija Reinikainen
Wim Ruitenbeek
Babette van den Berg
Melanie Broers

Altviool

Anne Huser
Roman Spitzer
Galahad Samson
Kerstin Bonk
Lex Prummel
Janine Baller
Francis Saunders
Veronika Lénártová
Rosalinde Kluck
León van den Berg
Oljfe van der Klein

Cello

Emanuele Silvestri
Joanna Pachucka
Daniel Petrovitsch
Mario Rio
Gé van Leeuwen
Eelco Beinema
Carla Schrijner
Pepijn Meeuws
Yi-Ting Fang

Contrabas

Matthew Midgley
Ying Lai Green
Jonathan Focquaert
Robert Franenberg
Harke Wiersma
Arjen Leendertz
Ricardo Neto

Fluit

Juliette Hurel
Joséphine Olech
Désirée Woudenberg

Fluit/piccolo

Beatriz Da Baião

Hobo

Remco de Vries
Karel Schoofs
Anja van der Maten

Hobo/althobo

Ron Tjhuis

Klarinet

Julien Hervé
Bruno Bonansea

Klarinet/ basklarinet

Romke-Jan Wijmenga

Fagot

Pieter Nuytten
Lola Descours
Marianne Prommel

Fagot/ contrafagot

Hans Wisse

Hoorn

David Fernández
Alonso
Wendy Leliveld
Richard Speetjens
Laurens Otto
Pierre Buizer

Trompet

Alex Elia
Simon Wierenga
Jos Verspagen

Trombone

Pierre Volders
Alexander Verbeek
Remko de Jager

Bastrombone

Rommert Groenhof

Tuba

Hendrik-Jan Renes

Pauken

Danny van de Wal

Slagwerk

Ronald Ent
Martijn Boom
Adriaan Feyaerts

Harp

Charlotte Sprenkels